

JE?LI MISTRZOSTWA ?WIATA TO W MOSKWIE Historia Mistrzostw ?wiata

<http://www.vistula.linuxpl.eu/felietony/moskwa.htm>

Współczesna historia szachów związana jest ściśle z Rosją. Wielkie nazwiska Michała Czigorina i Aleksandra Alechina były przez długi czas natchnieniem dla szachistów rosyjskich.

Od połowy lat dwudziestych szachy robiły zawrotną karierę jako oficjalnie aprobowane przez władzę i doktrynę spełnienie intelektualnych oraz życiowych aspiracji narodów radzieckich. Postać, która miała wielki wpływ na masowy rozwój gry we wszystkich republikach, zakładanie niezliczonych sekcji oraz tworzenie podstaw do systematycznego kształcenia przyszłych mistrzów był Nikołaj Krylenko (1885-1938). Precyzyjne sformułowanie zasad i celów musiało szachistom na długo wystarczyć, gdy energiczny prokurator i wysoki rangowy dygnitarz sam został oszczędzony i stracony. Jednak dzieło życia nie uległo zniszczeniu i już w 1948 roku Michał Botwinnik, najlepszy wychowanek tworzącej się szkoły radzieckiej, został mistrzem świata po zwycięskim występie w meczu-turnieju w 1948 roku. Turniej był wyjściem z sytuacji, po śmierci w 1946 roku dotychczasowego mistrza świata Aleksandra Alechina.

Skład turnieju, Michał Botwinnik (ZSSR), Paul Keres (ZSSR), Wasyli Smysłow (ZSSR), Samuel Reszewski (USA), Maks Euwe (Holandia, był mistrz świata), był niezbyt fortunny, zbyt dużą przewagę ilościową mieli przedstawiciele zwycięskiego (w wojnie światowej) mocarstwa. Pierwsza część zawodów, dwa koła została rozegrana w Hadze, pozostałe odbyły się już w jaskini lwa, w Moskwie.

Turniej o Mistrzostwo świata, Haga Holandia 1948, dwa koła, pierwsza część.

Lp.	Nazwisko i Imię	1	2	3	4	5	Pkt.	Berger
1	Botwinnik, Michał	**	1 1/2	1/2 1/2	1 1	1 1/2	6.0/8	
2	Reszewski, Samuel	0 1/2	**	1/2 1/2	1 1/2	1 1/2	4.5/8	
3	Smysłow, Wasili	1/2 1/2	1/2 1/2	**	0 0	1 1	4.0/8	13.50
4	Keres, Paul	0 0	0 1/2	1 1	**	1 1/2	4.0/8	12.50
5	Euwe, Maks	0 1/2	0 1/2	0 0	0 1/2	**	1.5/8	

Turniej o Mistrzostwo świata, Moskwa Rosja 1948, trzy koła, druga część.

M

Lp.	Nazwisko, 1 Imi?	2	3	4	5	Pkt.	Berger
1	Botwinnik, *** Michai?	1 1/2 1/2	1 1 0	0 1 1	1 1/2 1/2	8.0/12	46.00
2	Smys?ow, 0 1/2 1/2 *** Wasyli		1/2 1 1/2	1 1 1/2	0 1 1	8.0/13	44.00
3	Keres, 0 0 1 Paul	1/2 0 1/2	***	1 0 1/2	1 1 1	6.5/12	
4	Reszewsk 1 0 0 i, Samuel	0 0 1/2	0 1 1/2	***	1/2 1 1	6.0/13	
5	Euwe, 0 1/2 1/2 1 0 0 Maks		0 0 0	1/2 0 0	***	2.5/12	

Od tego momentu mecze o szachowe mistrzostwo ?wiata odbywa?y si? w Moskwie.

19 Mistrzostwa ?wiata Moskwa 1951

Lp	Naz wisk o,Imi ?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	Bron stein, Dawi d	1/2	1/2	1/2	1/2	1	0	0	1/2	1/2	1/2	1	0	
2	Botwi nnik, Mich ai?	1/2	1/2	1/2	1/2	0	1	1	1/2	1/2	1/2	0	1	
		13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	P
		1/2	1/2	1/2	1/2	1	1/2	0	1/2	1	1	0	1/2	12
		1/2	1/2	1/2	1/2	0	1/2	1	1/2	0	0	1	1/2	24

Opowie?ci o tajemniczych okoliczno?ciach tego meczu kr??? do dzi?, wystarczy sobie jednak zda? spraw?, ?e by?y to straszne czasy terroru i wiele rzeczy przebiega?o niejawnie, podporz?dkowane celom politycznym i propagandowym. Remis w meczu zgodnie z regulaminem FIDE pozostawi? tytu? mistrzowi ?wiata Botwinnikowi.
Kolejne spotkanie o najwy?szy tytu? przebiega?o wed?ug podobnego scenariusza, mistrz z trudem obroni? tytu? na finiszu, remisuj?c mecz, jednak przysz?o mu walczy? ze Smys?owem

a? trzy razy...

20 Mistrzostwa ?wiata Moskwa 1954

Lp.	Nazwisko, I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	Botwinnik, Michai?	1	1	1/2	1	1/2	1/2	0	1/2	0	0	0	1	
2	Smys?ow, Wasyli	0	0	1/2	0	1/2	1/2	1	1/2	1	1	1	0	
		13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	P
		1	0	1	1	1/2	1/2	1/2	0	1/2	1/2	0	1/2	12
		0	1	0	0	1/2	1/2	1/2	1	1/2	1/2	1	1/2	12

Kolejne podej?cie pretendenta mia?o miejsce w 1957 roku.

21 Mistrzostwa ?wiata Moskwa 1957

Lp.	Nazwisko, I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	Smys?ow, Wasyli	1	1/2	1/2	0	0	1	1/2	1	1/2	1/2	1/2	
2	Botwinnik, Michai?	0	1/2	1/2	1	1	0	1/2	0	1/2	1/2	1/2	

W ten sposób ?wiat pozna? kolejnego rosyjskiego mistrza ?wiata. Jednak szko?a radziecka wci?? silnie uto?samia?a si? ze s?ynnym Alechinem, buduj?c na podstawie jego twórczo?ci ca?? teori? przygotowa? do najwy?szych osi?gni?? sportowych. Nast?pne spotkanie w Moskwie odby?o si? za rok i zmieni?o uk?ad si? mi?dzy rywalami.

22 Mistrzostwa Świata Moskwa 1958

Lp.	Nazwisko, I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Botwinnik, Michaił	1	1	1	1/2	0	1	1/2	1/2	1/2	1/2	0	1
2	Smysłow, Wasyl	0	0	0	1/2	1	0	1/2	1/2	1/2	1/2	1	0

Niebezpieczeństwo nadeszło niespodziewanie ze strony 23 letniego Michaiła Tala z Rygi na Łotwie. Mecz rozpoczął się sensacyjnym 3:0 dla Tala, dwie zwycięskie partie Botwinnika niewiele zmieniły, kolejne trzy wygrane pretendenta przesądziły o losach pojedynku.

23 Mistrzostwa Świata Moskwa 1960

Lp.	Nazwisko, I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Tal, Michaił	1	1/2	1/2	1/2	1/2	1	1	0	0	1/2	1
2	Botwinnik, Michaił	0	1/2	1/2	1/2	1/2	0	0	1	1	1/2	0

Rewanż nastąpił już po roku, tym razem Tal, który przeszedł cięską operację nerek nie był w stanie osiągnąć poprzedniego poziomu gry.

24 Mistrzostwa Świata Moskwa 1961

Lp.	Nazwisko, I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-----	-------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

M

1	Botwinnik, Michai?	1	0	1	1/2	1/2	1/2	1	0	1	1	1
2	Tal, Michai?	0	1	0	1/2	1/2	1/2	0	1	0	0	0

Mistrz zaczął jednak słać pod naporem nowych sił i nie przetrzymał kolejnego meczu w Moskwie. Ostrożny techniczny styl pretendenta z Armenii nie dawał szansy na obalenie słabych stron 33-letniego napastnika. Botwinnik (ur. 1911) miał już zbyt mało sił fizycznych na trwające tygodniami pojedynki, w którym główną trudnością było wielogodzinne wyczekiwanie na osłabiający pozycję ruch przeciwnika.

25 Mistrzostwa świata Moskwa 1963

Lp.	Nazwisko, I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Petrosian, Tigran	0	1/2	1/2	1/2	1	1/2	1	1/2	1/2	1/2	1/2
2	Botwinnik, Michai?	1	1/2	1/2	1/2	0	1/2	0	1/2	1/2	1/2	1/2

Kolejna dekada przebiegała pod znakiem meczów w Moskwie. Petrosian odparł z pewnym wysiłkiem starania nowej gwiazdy Borysa Spasskiego (ur. 1937), grającego po prostu bardziej aktywnie, choć bez jakiejś wyjątkowej precyzji.

26 Mistrzostwa świata Moskwa 1966

Lp.	Nazwisko, I	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Petrosian, Tigran	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1	1/2	1/2	1	1/2	1/2
2	Spasski, Borys	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	0	1/2	1/2	0	1/2	1/2

M

	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
	0	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	0	1	1/2	1	0	1/2
	1	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1	0	1/2	0	1	1/2

Po trzech latach starał się Spasski znowu usiąść do gry przeciwko mistrzowi świata i tym razem wygrał bez większych problemów. Była to przewaga fantazji i umiejętności szybkiego rozwijania inicjatywy nad solidnym zachowawczym stylem Petrosiana. Wszyscy, którzy wrócili do gry na tronie ostrożnemu mistrzowi, analogicznie do sytuacji sprzed 45 lat, gdy bezbłędnie grający Capablanca pokonał wieloletniego mistrza świata Laskera (od zwycięstwa w 1894 z Wilhelmem Steinitzem) i nie przegrywał przez wiele sezonów żadnej partii, średnio się zawiedli.

27 Mistrzostwa świata Moskwa 1969

Lp.	Nazwisko, Imię	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Spas ski, Borys	0	1/2	1/2	1	1	1/2	1/2	1	1/2	0	0	1/2
2	Petro sian, Tigran	1	1/2	1/2	0	0	1/2	1/2	0	1/2	1	1	1/2

Do młodszego Spasskiego (ur. 1937) należał finisz, przewaga dwóch punktów kałdegę przekonał. W tym momencie nad Moskwę zaczęły zbierać się chmury, Amerykanin Robert Fischer (ur. 1943) dający już od kilku lat popis niezwykłej waleczności i skuteczności wygrał po kilku latach przerwy w występie turniej międzynarodowy w Palma de Majorka.

W ten sposób wznowił starania o tron szachowy i po pokonaniu kolejno Rosjanina Marka Tajmanowa 6:0, Duńczyka Benta Larsena 6:0, znanego już nam Ormianina Tigrana Petrosiana 6.5:2.5 zdobył prawo do walki z mistrzem Borysem Spasskim. Oznaczało to przerwanie trwającej ponad 20 lat tradycji rozgrywania meczów o szachowe mistrzostwo świata w Moskwie. Po wielu perturbacjach ustalono, że miejscem rozegrania meczu będzie Rejkjavik na Islandii, całkowicie neutralny politycznie. Prasa rosyjskiejczyzna rozpętała ogromną kampanię nienawiści wobec Roberta Fischera przedstawiając go jako nieznównowzonego geniusza, odważającego się uczynić zamach na zarezerwowane dla rosyjskiego narodu prawo do przewodniczenia szachowemu światu.

Podkreślano to niezwykłe rozdania finansowe, to zmieniające się wymagania wobec warunków na sali gry, oświetlenia a nawet - co za wymysł - foteli. Mimo oczywistych osiągnięć rosyjskich fachowców w dziedzinie teorii i praktyki gry szachowej, o pieniądzach i biznesie mieli oni zbyt słabe wyobrażenie, bądź co od lat dwudziestych faktycznymi rentierami systemu opieki sportowej stworzonej przez rządową doktrynę polityczną. Nagrodę za

M

zwyci?stwa w turniejach by?y raczej propozycje lepszych komunalnych mieszka?, dobre umocowanie w systemie opieki pa?stwowej i mo?liwo?ci wyjazdów za granic?, ni? konkretna gotówka. Tysi?ce dolarów by?y czyst? abstrakcj? dla ludzi zarabiaj?cych kilkadziesi?t rubli miesi?cznie i nie posiadaj?cych prawie ?adnej w?asno?ci prywatnej. Wszelkie rzucane na gro?nego Amerykanina inwektywy trafia?y do serc ludu pracuj?cego, wywo?uj?c niech?? i rozdra?nienie dla jego kolejnych post?pków. Jednak do meczu w ko?cu dosz?o i Robert Fischer wygra? w wielkim stylu pokonuj?c swoim uporem, unikalnym talentem i pracowito?ci? nieco leniwego przeciwnika. Mecz pokaza? ?wiatu ogromn? przewag? debiutow? i koncepcyjn? nowego mistrza ?wiata. G??bia rozumienia szachów, zdolno?? do twórczej pracy stawia Roberta Fischera w gronie tak wielkich talentów jak Paul Morphy czy Jose Raul Capablanca.

28 Mistrzostwa ?wiata Rejkjawi? Islandia 1972

Lp.	Nazwisko, I	Rank.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Fischer, Robert	2785	0	0	1	1/2	1	1	1/2	1	1/2	1
2	Spasski, Borys	2660	1	1	0	1/2	0	0	1/2	0	1/2	0

Dla ?wiata szachowego sta?o si? jasne, ?e era moskiewskich meczów o mistrzostwo ?wiata min??a i rozgrywki b?d? wygl?da?y inaczej. Ogromny wzrost zainteresowania szachami na ?wiecie wywo?any meczem rozegranym ponad ?elazn? kurtyn? zmieni? pogl?dy na ten sport przede wszystkim w Europie, która podczas II wojny ?wiatowej straci?a niemal wszystkich wybitnych szachistów. To obudzenie mia?o jeszcze procentowa? przez wiele lat, a? osi?gn??o swoje apogeum wspó?cześnie, w latach 90. O dziwo Ameryka, tak zazwyczaj wra?liwa na wszelkie zawrotne kariery i spektakularne wydarzenia zareagowa?a anemicznie. Prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki Pó?nocnej nie przyj?? Roberta Fischera, mimo pewnych stara?, cho? norm? jest przyjmowanie wybitnych sportowców i nawet piosenkarzy, czy muzyków po odniesionych sukcesach.

W ZSSR zawrza?o, we w?adzach rozpocz??o si? formalne dochodzenie, kto jest winny tak poni?aj?cej kl?ski. Po przykrym okresie rozlicze? rozpocz?to jednak z energi? i planowo przygotowywa? si? do odzyskania straconego presti?u. Twórczo?? szachowa Fischera pos?u?y?a jako doskona?y materia? szkoleniowy, nowe ?rodki zintensyfikowa?y szkolenie uzdolnionej m?odzie?y, jednoczenie po serii krytycznych artykułów utajniono niektóre publikacje. Rozpocz?to tak?e poszukiwania kogo?, kto jeszcze z Fischerem nie przegra?.

Zwyci?zcy dwóch turniejów mi?dzystrefowych w 1973, w Leningradzie (dzi? Petersburg) i Petropolis w Brazylii oraz Spasski i Petrosian stoczyli mecze pretendenckie o prawo gry z Robertem Fischerem. W meczach ?wier?fina?owych Borys Spasski pokona? Amerykanina Roberta Byrne, Anatoli Karpow rodaka Lwa Po?ugajewskiego, Wiktor Korcznoj (ur. 1931) Brazylijczyka Henrique Meckinga, Petrosian W?gra Lajosa Portisza. Na etapie pó?fina?ów Anatoli Karpow (ur. 1951) wygra? z Borysem Spasskim, Wiktor Korcznoj z Tigranem Petrosjanem. W meczu fina?owym stan?li naprzeciw siebie Wiktor Korcznoj i Anatoli Karpow.

Szanse Korcznoja obniżyć jego uprzednie wypowiedzi prasowe bardzo pochlebne dla Fischera i do tego stawiając pod znakiem zapytania możliwość jego pokonania przy ówczesnej formie mistrza. Wywołano to niechęć w sferach sportowych i politycznych do niepokornego Korcznoja, potrafiącego go nie wypowiadać własne zdanie. Początek meczu był przerażający, zwolennicy Karpowa, zmobilizowany przez Komsomoł "aktyw" młodzieży, urzeczywili po wejściu Wiktora Korcznoja na szachy "koci muzyk", tupanie butami, okrzyki w rodzaju - "Tola ubij jewo", tak twierdził naoczny świadek. Mecz był dramatyczny, Karpow po 18 partiach prowadzi 10.5:7.5 lecz utracił siły i po przegraniu dwóch partii na finiszu prowadzi zaledwie 11:10, trzy ostatnie remisy pozwoliły uzyskać zwycięstwo meczowe. W ten sposób pojawił się pretendent będący odpowiedzią ogromnej organizacji sportowej i politycznej ZSSR na fakt zdobycia przez Roberta Fischera tytułu mistrza świata.

Mecz 1974

Dalszy przebieg negocjacji o warunkach przyszłego meczu między Fischerem a Karpowem pełen jest niejasnych doniesień i faktów. Obie strony wysuwały żądania, ale w końcu nie doszło do ostatecznych ustaleń i mecz się nie odbył. FIDE ogłosiło zwycięstwo walkowerem Karpowa. Nie było to rozwinięcie satysfakcjonujące, lecz Robert Fischer zarzucił karierę sportową i nikt nie zdołał nakłonić go do startów. Anatoli Karpow stał się 12 szachowym mistrzem świata bez pokonania poprzedniego championa, ale w dalszym przebiegu kariery zdołał udowodnić swój wartość, bijąc wszelkie rekordy skuteczności sportowej. Stał się mistrzem świata rekordowo aktywnym, niezwykle stabilnie prezentującym dobrą formę i przygotowanie. W swej karierze wygrał według niektórych obliczeń ponad 140 turniejów i zawodów bijąc wszelkie w tym rekordy.

Kolejny cykl wyłonienia w dwóch turniejach międzystrefowych pretendentów: w Manili (Filipiny) w 1976 roku zwyciężył Henrique Mecking przed Lwem Poługajewskim i Wlastimilem Hortem (Czechy), w Biel (Szwajcaria) wygrał Bent Larsen, za nim uplasowali się Tigran Petrosjan, Lajos Portisz oraz Michaił Tal. W meczach ćwierćfinałowych spotkali się Spasski (dopuszczony ze względu na wycofanie się Fischera) i Hort 8.5:7.5; Poługajewski wygrał z Meckingiem 6.5:5.5; Portisz z Larsenem 6.5:3.5; Korcznoj z Petrosianem 6.5:5.5. Następnie w półfinale Spasski wygrał z Portiszem; Korcznoj z Poługajewskim.

Finałowy mecz Korcznoj - Spasski rozegrany w Belgradzie był wspaniałą wojną nerwów wygraną bezapelacyjnie przez Wiktora Korcznoja 10.5:7.5, który uzyskał w ten sposób prawo do stoczenia pojedynku o tytuł mistrza świata z Anatoli Karpowem.

Smaczku wszystkim meczom Korcznoja z przedstawicielami ZSSR dodawał fakt zmiany jego miejsca zamieszkania. Nie byłoby w tym nic nadzwyczajnego, gdy nie to, że w ZSSR nie wolno było zmieniać miejsca zamieszkania, nie mówiąc już o wyborze innego kraju. Wiktor Korcznoj nie znalazł w swoim kraju sprzyjającej atmosfery dla rozwijania sportowej kariery i zdecydował się szukać spokoju niezbędnego do trudnych badań szachowych w Szwajcarii. Władze ZSSR potraktowały ten normalny w końcu fakt jako akt nieprzyjazny, odebrały zaocznie wybitnemu sportowcowi wszelkie tytuły, odznaczenia i uprawnienia, następnie podjęły trud wymazania wszelkich śladów jego kariery sportowej poprzez wykreślanie zapisów w księgach, czasopiśmie, encyklopediach, podręcznikach.

Te dziwne próby wymazania wszelkich śladów działalności wybitnego sportowca, którego kilkudziesięcioletnia kariera (już w 1952 roku, mając 21 lat zajmował 6 pozycję w niezwykle silnych mistrzostwach ZSSR) stanowiła wzór dla kilku pokoleń szachistów w ZSSR i na świecie, były działaniem czysto politycznym i wojskowym, dokonano wszelkimi siłami do wyeliminowania odstępcy mogącego zarazić swoim przykładem miliony obywateli niezadowolonych ze swojego losu. Dzięki wyjazdy za granicę są normalną czynnością, wówczas były dla większości obywateli nieosiągalną mrzonką. Wyjątek stanowili wybitni sportowcy i właśnie nie podczas pobytu na turnieju w Holandii Wiktor Korcznoj postawił nie wracać do kraju.

M

Niestety nie zdoła zabrać ze sobą żony i syna, co oznaczało długą rozłąkę, gdy władze nie pozwoliły im na wyjazd.

W takiej skomplikowanej atmosferze przebiegały przygotowania do niezwykle dramatycznego meczu w Baguio na Filipinach o szachowe mistrzostwo świata między Wiktorem Korcznojem, starającym się o obywatelstwo Szwajcarii, a Anatolim Karpowem będącym aktualnym mistrzem świata. Władze sportowe ZSSR wyasygnowały na ten cel poważne środki, nawet posiłki dla Karpowa były codziennie dowożone samolotem z Moskwy, aby uniknąć jakiegokolwiek niebezpieczeństwa zatrucia pokarmowego. Ekipa profesjonalistów liczyła kilkadziesiąt osób poczynając od analityków, poprzez kucharzy, dziennikarzy, działaczy, aż do komandosów i agentów ochrony. Dość dziwnie wyglądało to na tle niewielkiej ekipy szachowych pomocników Korcznoja, który sam przecież musiał im zapłacić za pracę analityczną podczas trwającego 3 miesięcy meczu. Dysproporcja ta sprawia, że nie można traktować poważnie zapewnień Karpowa o czystym przebiegu walki. Z ZSSR dochodziły wieści o pozbawieniu żony Korcznoja prawa do pracy, odebraniu mieszkania, wyrzuceniu syna z uczelni i powołaniu go do wojska (trwała wówczas wojna w Afganistanie).

Można jedynie podziwiać siłę charakteru Korcznoja, który nie tylko zdołał w tej sytuacji nawiązać walkę z przeciwnikiem ale i realnie mu zagrozić, szczególnie w drugiej połowie meczu. Subtelna gra pozycyjna obu graczy wniosła wiele do skarbnicy wiedzy szachowej i niewątpliwie pozwoliła na duży rozwój jej rozumienia. Nie należy jednak w żadnym wypadku stawiać znaku równości między przeciwnikami; z jednej strony niezwykle uzdolniony, mocno zdeterminowany samotny człowiek, z drugiej gigantyczna machina nastawiona na zwyciężanie na wszystkich frontach. Oczywiście to Karpow w końcu wygrał mecz w Baguio 16.5:15.5, a nie Korcznoj, i miał pozostać mistrzem świata aż do spotkania z Garri Kasparowem z Baku (Azerbejdżan).

Mecz o Mistrzostwo świata w Szachach Anatolij Karpow - Garry Kasparow [Mistrzostwa świata FIDE Moskwa 1984/1985](#)

Adam Umiastowski

Unikalny ID rozwiązania: #1087

Autor: : Adam Umiastowski

Data ostatniej aktualizacji: 2016-10-28 11:40